ÇELE

BOLU

Hayati TUNCEL

Mecdi EMİROĞLU

Osman ERSOY

Mehmet YAMAN

Mürüvvet AKTÜRE

Yücel ÖZKAYA

Muhsin KARAMANOĞLU

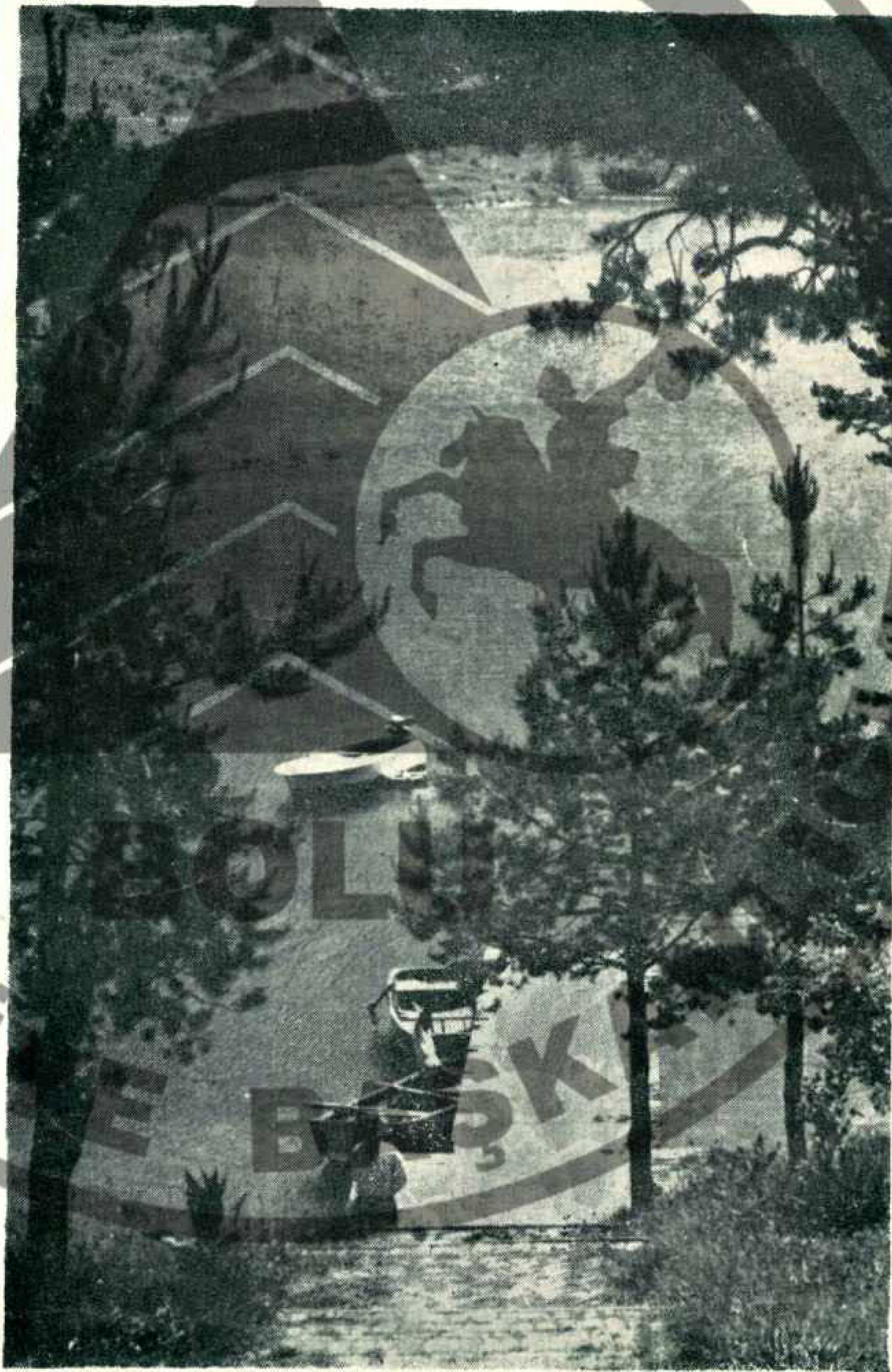
Hatice ARIKAN

Turan KALAYCIOĞLU

Duygu KÖSE

Orhan ERSOY

Nurşen ÖZTURÇALI



3

ÇELE

BOLU KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİNİN AYLIK YAYIN ORGANI

Mayıs 1963

Yıl : 1 Sayı : 3

İdare yeri :
Özel İdare arkası
BOLU

Para gönderme ve haberleşme adresi :

ÇELE DERGİSİ
P. K. 4
BOLU

İmtiyaz sahibi
Bolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği adına
Muhsin Karamanoğlu

İdare Müdürü
Erkan Tüzün

Sorumlu Müdür
Yücel Özkaya

Sayısı 100 kuruş
Yıllığı 12 Lira

Gönderilen yazılar geri verilmez.

Basıldığı yer :
İl Basımevi - BOLU

Kapak baskısı :
San Matbaası - ANKARA

ÖVÜNÇ

" ÇELE ' nin „ üçüncü sayısı elimde.. daha evvelkileri de düşünerek kısa zamanda tahakkuk ettirilen bu güzel teşebbüsü ve bu neticeyi elde edenleri Bolu'nun kıymetli ve azimli gençlerini taktirle seyrediyorum.

Üçüncü sayıyı incelerken bu derginin yaşayacağına tam bir güven duymaktayım. İçi evvelkilerden daha zengin, daha dolu..

Bu güven ve düşünce içinde Bolu'yu, Kültür, Folklör ve Tarih beşiği Bolu'yu herkese tanıtacak olan bu güzel Dergi'nin Bolu'lu münevverlerce benimsenerek yüceltilmesini daha zenginleştirilerek kalınlaştırılmasını ve kıymetli müteşebbislerinin teşvik edilerek bu güzel Eser'i yaşatma gayretlerini arttırmalarını diliyorum.

Zamanımda çıkmış olmasından da ayrıca bir gurur payı ayırarak, kıymetli bir hatıra olarak muhafaza edeceğim " ÇELE „ ye sonsuz başarılar, kültür hizmetinde artan muvaffakiyet ve daima ileri gitme temennilerimi sunar, her zaman yardımcısı olacağımı tekrarlıyarak uzun ömürler dilerim.

Bolu Valisi
Fahri Cıvgın

Bolu Yüksek Öğrenim Gençliğinin çözüm bekleyen önemli meseleleri

Hayati Tuncel

1954 yılında açılan ve 1957 - 1958 öğretim yılında kuruluşunu tamamlayan Bolu Lisesi, bugüne kadar altı dönem mezun vermiştir. Bu oluşun bir sonucu olarak, halen Ankara ve İstanbul Üniversite, Yüksek Okul ve Akademilerinde sayıları üç yüzü bulan genç, öğrenim yapmaktadır. Bolu Lisesi öğrenci kadrosu her yıl büyük artışlar kaydederek, bugün binbeşyüz civarına ulaşmıştır. Bolu gelişme vadeden bir il olduğuna ve köyleri il merkezine çok yakın bulunduğuna göre bu artış daha uzun seneler aynı hızı muhafaza edecek demektir.

Bolu çocuğu zekidir. Bolu halkı kültürün değerini müdriktir. Bölge iktisaden gelişmemiştir. Doğal şartlar ekonomik gelişmeyi kısa zamanda sağlıyacak nitelikten uzaktır. Çevrede teşebbüs ve emeğin akacağı iş alanı kısırdır. Özel sermaye yeter güçte değildir. Emek istihdamı artışı canlılık ve gelişme göstermemektedir. İlin zengin bölgesi Düzce ve dolayları idarî yönden Bolu'ya, iktisaden Sakarya iline bağlı durumdadır. Çevrenin tek ümidi turizm, örgütlenme bakımından henüz emekleme devresinde dahi değildir. Bu açıklamamızın varmak istediği sonuç şudur : Liseyi bitirmiş Bolu'lu genç yüksek öğrenim yapmak zorunluluğundadır.

Bolu, oldum olası yetişmiş evlâtlarının vefasızlığından şikâyetçi olmuştur. Ancak şurası da bir gerçektir ki « Yetişmiş evlâdın » anıları içinde müzaharete en çok muhtaç olduğu, öğrenim günlerinde, aranmamış olmak; acı bir sahifedir. Hayatın akışı içinde yer alan olaylar duygularımıza şekil verir. Bu güne kadar Bolulu gencin kaderi yalnız bırakılmak olmuştur. Oysaki büyük şehrin, büyük güçlükleri, yüksek öğrenimin sayısız zorlukları vardır. Orada beslenme, barınma, çalışma, bakım ayrı ayrı halli gereken çetin problemlerdir. Bu hal bütün yüksek öğrenim yapanlar için ortak kader olsa, genç üzerindeki etkisi o denli kırıcı olmıyacaktır. Fakat o, mukayese yapmak imkânına sahiptir. Onun Üniversiteye ulaşmak için hergün katettiği yol, dizi dizi özel öğrenci yurtları ile doludur. Bunların içinde Bolu adını aramak beyhudedir. Bolulu öğrenci diğer illerin hamiyetli yetişkinleri tarafından kurulmuş yurtlara sığınabilmek için ricacı durumundadır.

Bu yalnızlığın gerçek ifadesini Fuzulî'nin şu iki satırında bulmak mümkündür :

Dost bîperva Felek bîrâhm devran bîsükûn
Dêrt çok hem dêrt yok düşmen kavî talî zebun.

İlgisizlik gerçeğinin en canlı tezahürünü 7 Mart 1963 pazar günü Bolu Kültür ve Yardımlaşma derneğinin tertiplediği çayda görmek mümkündü. Salona girdiğim zaman, öğrencilerimin yüzünü aydınlatan, aranmanın; hatırlanmanın pırıl pırıl sevinci, yüreğimi sızlattı Çocuklar, « Beni Boludan'da tanıdığım bir ailenin yanına oturtun » sözüme mahzun mahzun güldüler. « Üzülmeyin Hocam, bütün Bolu'yu bir küçük masanın etrafında bulacaksınız » dediler.

Bu uzun girişten sonra sözü şuraya getirmek istiyorum : Lise açılmadan önce de İlimiz çocukları yüksek öğrenimlerini yapmak üzere Üniversite şehirlerine koşarlardı. Bunların sayısındaki azlık ve çoğunlukla varlıklı ailelere mensup olmaları, hemşehrilerine dava ve dileklerini duyurmadaki beceriksizlikleri gibi sebeplerle, Bolu, yüksek öğrenim yapan gençlerine müzahir olma vazife ve şuuruna, diğer illere nazaran, bir hayli geç sahip olmuştur.

Bugün 351 sayılı kanunla Yüksek Öğrenim ve Yurtlar Kurumu adıyle bir Genel Müdürlük kurulmuştur.

Ancak bugün Üniversitelerimizdeki öğrenci sayısı 60000 in üstündedir. Bu kuruma bağlı resmî öğrenci yurtlarında 5600 adet kız ve erkek barındırılabilmektedir. Geriye kalan 50000 öğrencinin 20000 i Üniversite şehirlerinde oturan ailelerin çocukları kabûl edilirse, bakım bekliyen 30000 öğrencinin var olduğu meydana çıkar.

Çeşitli illerce kurulmuş dernekler marifetiyle idare olunan 100 ü aşkın özel yurt vardır. Burada barınan öğrenci sayısı 4500 civarındadır. Demek oluyor ki halen içinde Bolu'lu çocuklarımızın da bulunduğu 25000 öğrenci açıktadır. Bu rakama her yıl artan 16000 yeni kayıt dahil değildir.

Çocuğunuz Bolu Lisesinden mezun olmuştur. Onu çok çetin bir giriş imtihanı beklemektedir. 120 Liseden mezun olmuş 20000 rakip beş altı bini bulmıyan kabûl kontenjanına dahil olmak üzere yarışacaklardır. İmtihanı kazanma sevinci, kısa zamanda, yerini çeşitli endişelere terk eder. Önce yatacak yer bulmak lâzımdır. Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı öğrenci yurtları zaten doludur. Mevcut münhaller için sıraya girmek gerekecektir: Sıra kuyruğu Ankara'dan Bolu'ya kadar uzanmaktadır. Oteller pahalı ve öğrencinin çalışmasına elverişsizdir. Üniversite şehirlerimizde öğrenci pansiyonları çalıştırmak geleneği yerleşmemiştir. Bolulular çocukları için özel bir yurt kuramamış veya kurmayı düşünmemiştir. Diğer iller kendi çocuklarına haklı olarak öncelik vermektedirler. Yer bulma pahasına bizim çocuğumuz övey evlât muamelesine dahi rıza gösterecektir. Ancak bu şansa sahip olanın sayısı da pek azdır. Çare, ışıksız, rutubetli bir bodrum katına dört beş arkadaş bir araya gelip dolmuş yapmaktır. Isınma, yıkanma, çamaşır, ütü, daha buna benzer medenî ihtiyaçlar halli imkânsız engeller olarak (Çele Doruğu) gibi

Devamı Sa. 13 de

Bolu'nun Gelişme İmkânları

Dr. Mecdi Emiroğlu

Bundan evvelki yazımızda Bolu'da nüfus hareketlerinden bahsetmiş; tarım ve tarım dışı faaliyetler bakımından yetersiz bulunan durumu belirtmiye çalışmıştık. Bu yazımızda yetersizlik nedenlerini incelemiye çalışacak ve gelişme imkânları üzerinde duracağız.

Bolu, nüfusun fazla yoğun bulunmadığı bir ilimizdir. Km.2 ye düşen 32 kişi ile Türkiye ortalamasının altında bir yoğunluğa sahiptir. Bolu İli içerisinde tarıma elverişli toprakların azınlıkta bulunmasına, ekseriyetinin yetersiz oluşuna rağmen nüfusun büyük çoğunluğu geçimini bu sektöre bağlamış bulunmaktadır.

Türkiye'de kır nüfusu ortalaması yüksektir. Fakat bu yoğunluk Bolu'da daha bariz durumdadır. (%85) Halbuki Bolu'nun topraklarının dağılışında - maksimumun çoktan geçilmesine rağmen - tarım yapılan alanlar genel yüzölçümünün % 30 unu kaplamaktadır. Kır nüfusunun çoğunlukta bulunması sonucunda nüfusun % 85'i, % 30'u ekilmekte bulunan topraklar üzerinde toplanmıştır. İl ve İlce merkezlerinin dışında kalan kır nüfusu (270897) tarım altındaki - nadas dahil - topraklara bölünürse Km.2 ye 81 kişi düşer. Buda Bolu'nun rantabl olmıyan ekili toprakları üzerinde, prodüktivitenin düşüklüğüne rağmen yoğun bir çiftçi nüfusunun toplandığını göstermektedir.

Tarıma müsait toprakların sadece 3/10'e inhisar etmesi, genişleme imkânının kalmaması, doğal bitki örtüsünün tahribi, erozyon miras sebebiyle mülkiyetin ufak parsellere bölünüşü, nüfusun her yıl % 03 artması, orman mevzuatı v.s. gibi faktörler Bolu kır nüfusun artan kısmını, başka yerlerde hayat mücadelesine devama zorlamaktadır.

1935 - 1960 yılları arasında geçen sürede Bolu ilinin - meyvelikler hariç - tahıl, baklagil ve endüstri bitkileri ekim alanı ortalama olarak % 11 (134722 hektardan 151497 hektara) genişlemiştir. Bunda tahılın artış payı % 6, Baklağillerinki % 35, endüstri bitkilerininki ise (Tütün, patates, pancar, kenevir, afyon, pamuk, keten, soğan, sarmısak, susam) % 72 dır. Tarımda görülen nisbî gelişim, önemli bir kol olan hayvancılıkta maalesef hiç mevcut değildir. Koyun sayısında görülen % 20 artışa mukabil kılkeçi sayısı % 42 azalmış, tiftik keçisi 156 binden 17 bine inmiş, sığır sayısı % 50 manda sayısıda 3/4 azalma göstermiştir. Son 25 yıl içerisinde Bolu İli nüfusu % 30 artma göstermiştir. Nüfus artışı ile tarımsal üretim arasında doğru bir oranın kurulamadığı görülmektedir. Bu yıllar arasında memleket ekonomisi geliştiği, millî gelirin görülür bir şekilde yük-

selme kaydettiği müşahede edildiği halde Bolu'nun bu durumiyle geride kaldığı maalesef bir hakikat olarak ortaya çıkmaktadır.

İl ve İlce merkezlerinin % 15 gibi az bir nüfusu toplaması, tarım dışı faaliyetin mübadele azlığı sebebiyle fazla nüfusu çekecek nitelikte olmadığını göstermektedir. Bolu ve İlcelerinin endüstriyel faaliyetten yoksun bulunmaları fazla nüfusun şehirlerde toplanmasına engel olmakta, küçük iskân merkezlerinin çoğunlukla kapalı bir ekonomiye sahip ve şehir ekonomisine uygun istihsâle ayak uydurarak ürünlerini pazarlara arzetmemeleri ticarî hayatın gelişmesine engel teşkil etmektedir.

Tarımsal faaliyetlerle Bolu'nun şehir ve kasabalarında büyük bir gelişme beklemek fazla iyimserliktir. Çünki başta orman içi köyler ve tahıl dışı tarım, münavebeli ekim yapmak imkânı bulunmıyan, endüstri bitkileri yetiştirilmiyen küçük iskân merkezlerinde hayat günden güne zorlaşmaktadır.

Bolu'nun şehir, kasaba ve köy olarak kalkınması, kır yerleşmeleri dışındaki büyük iskân merkezlerinin şehirsal faaliyetlerinin, küçük ve büyük endüstri, turizm gibi ticarî hayatı canlandıran etkilerle desteklenmesiyle, yâni yukarıdan, merkezden vakî çalışmalarla mümkün olacağı anlaşılmaktadır. Şehirlerde yaratılacak nüfus toplayıcı imkânlarlarla kır nüfusunun seyrekleştirilmesi, ekilir topraklar üzerindeki çiftçi yoğunluğunun azaltılması kır nüfusunun şehirlere yararlı etkiler yapma gücünü arttıracaktır. Azalan çiftçi yoğunluğunun normale inmesi ile beslenme zorunluğu karşısında yapılmakta olan tahıl ekimini azaltacak, tahıl tarımı yerine baklagilller, endüstri bitkileri, sebze ve meyvecilik gibi daha çok kazanç sağlayan ve pazarlarda taleple karşılaşan türlerin istihsâli kır nüfusunun hayat seviyesini yükselteceği gibi mübadele imkânını ve iştira gücünü de arttıracaktır. Pazarlara bağlı bir tarımın yapılması ile şehirler ve kasabalarla temas sağlanabileceği için bu durum şehirlerin ticarî faaliyetlerini de olumlu hale getirebicektir.

İl olarak Bolu'nun kalkınabilmesi için kır nüfusu yoğunluğunun en az % 50'ye düşürülmesi, yâni (270897) kişilik çiftçi nüfunun % 35 nin İl ve İlçe merkezlerinde tarım dışı faaliyetlerle geçimlerinin temini gerekmektedir. Yüzbin kişinin kasaba ve şehirlerde yaşamaları, ancak 20 bin aile reisine iş temin edebilecek sahanın teminiyle mümkündür. Bu durumun sağlanması pek kolay ve çabucak yapılabilir bir iş olmamakla beraber insan gücü, yol ve pazarlara yakınlığı, hammadde zenginliği, büyük merkezlerle temas kolaylığı, bilhassa turizm imkânlarının fazlalığı gibi sebepler Bolu için olumlu birer kaynak olarak görülmekte ve gelişme vaat etmektedir.

Özel ve devlet sektörünce kurulmaları düşünülen endüstri tesis-

Devamı Sa. 16 da

GECELER ÖTESİNDE

Bir zamanlar sen vardın ya
Usumda, düşümde
Ve
Geceler ötesinde.

Bakarken yok olan gözlerine
Büyürdü adım adım gölgesi
Uzakların.
İçimden bir şey kopardı
Son köşeyi dönmek istemezdi
Ayakların.

Bir zamanlar sen vardın ya
Görünürken yok olan
Sendin kaybolan

Uzaklarda

Duygu Köse

YALNIZ

Bir yalnız adam bilirim bu şehirde
Yorgun adımlarında
Bir şeyi sürükler durur
Gün
Koca bir yelkovan gibi
Döner de kafasında
Akşam olunca hasreti vurur.

Para mı sevda mı nedir bilinmez derdi.
Boş kaldırımlarda neyi arar
Sanki nazaklardan gelecek biri var
Bekler
Pencerelerden dökülen mesut gölgeleri
çiğner
Avare dolaşır sokakları

Orhan Ersoy

Kişinin Sorumluluğu

Doçent Dr. Osman Ersoy

Plânlı kalkınma çağına girdiğimiz bir sırada, Milletçe başarıya ulaşabilmemiz, Devlet ve özel sektörde çalışan kişilerin sorumluluk duygularının kuvvetli olmasına bağlıdır. Sorumlu kuşakları yetiştirememiş olmanın acısını çekmekte olduğumuz bir gerçektir. Halbuki, « ağaç yaş iken eğilir » sözüne uyarak, çocuklarımızın sorumluluk duygularını daha ilkokul sıralarında iken geliştirebilseydik, ülkemizin meselelerini kolayca çözebilirdik.

Sorumlu devlet ve politika adamlarından yoksun bir ülke, sorumlu liderlerden yoksun bir toplum gelişemiyeceği gibi, sorumlu memur ve müdürlerden yoksun kurumlarda düzen, sorumlu bir babadan yoksun ailede saadet aramak da yersiz olur. Öyleyse kişinin sorumluluk duygusu, ilkin yaşadığı ülke, sonra içinde bulunduğu toplum, daha sonra çalıştığı kurum ve en sonunda da kendi öz yuvası için çok önemlidir. Hatta denilebilir ki kişinin bu tutumu, hem kendisinin ve hem de milletinin özgür ve insanca yaşamasının biricik teminatıdır.

Sorumluluk duygusu, bir şeye bağlılık, bir şeyi sevme ve bir şeye lâyık olma duygularıyla atbaşı gider. Örneğin, vatana bağlılık, mesleğini sevme, ailesine lâyık olma gibi .. Toplum için böyle insanlar bir kazanç, bu hislerden yoksun kişiler ise kayıptır.

Sorumsuz insan, ülke için yararsız, mesleği için yüz karası, ailesi için felâket getiren kişi olmaktan başka bir şey değildir. Sorumsuz insanın, kişisel çıkarları için, yapamıyacağı şey yoktur. Ülkenin kalkınması, toplumun düzeni, ailenin onuru ve saadeti, onun gözünde bir değer değildir. Sorumsuz kişi, ülkeyi, toplumu, kurumları ve aileyi bir kurt gibi kemirir. Onun kötülüklerinden sakınmak yerine, onu kötülük yapamıyacak hale sokmak, sorumlu kişilerin en kaçınılmaz ödevidir.

Plânlı kalkınma çağında sorumlu aydınlara büyük ölçüde ihtiyacımız olacaktır. Aydınları sorumsuz ve yetersiz olan toplumların kalkındığı görülmemiştir. Başka ülkelerden, başka gezegenlerden adam getirip ülkemizi kalkındıramıyacağımıza hem getirsek bile « Dökme su ile değirmen dönmiyeceğine göre » bu yurdun insanına sorumluluk duygularını bir an önce aşılıyalım. Çocuklarımıza bunu öğretelim; bunun içinde, yarının sorumlu kuşaklarını yetiştirecek öğretmenlerimizi değerlendirelim. Atatürk, « Muallimler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır » diyorlardı. Gerçekten, sorumlu kuşakları yetiştirmek, yarının mutlu Türkiyesi için en güzel yatırım olacaktır.

Bolu Sakarya İlkokulu Deneme çalışmaları

Sakarya Deneme Okulu Müdürü
Mürvet Aktüre

Boluda deneme çalışmaları 1952 yılında Vilâyet Merkezinin okullarında yedi sınıfta başladı. 1956 da Sakarya Okulu Deneme Okulu olarak seçildi. Okulumuz bu tarihten itibaren özel bir program denemesine başlamış oldu.

Denemelerimiz, program, metot, çocuğu tanıma, öğretmenin iş başında yetişmesi gibi hususları ihtiva etmektedir.

Denemelerin gayesi :

Çocuklarımızı ezbercilikten kurtarmak, yapıcı ve yaratıcı bir metot la yetişmelerini sağlamak.

Bütün çalışmaların, çocukların alâka ve ihtiyaçlarına cevap verecek bir karekterde olması.

Çocukların hayati bilgi ve görgü kazanmaları, değişen ve gelişen cemiyet nizamlarına ayak uyduracak bir şahsiyet geliştirmek.



Sayın Valimiz Fahri Cıvgın, Amerikalı Uzman ve İdareciler Program mevzuunda görüşüyorlar.

Sosyal bir yaşama terbiyesi vermek, yardımlaşma ve kollektif bir çalışma alışkanlığını kazandırmak.

Çevreyi bütün hususiyetleriyle tanımalarına yardım etmek, çevreyi geliştirici bir ülkü kazandırmak.

Çocukları iyi tanımak ve onlara göre olabilmek.

Öğrenmenin en sıhhatlisini keşfederek çocuklarımıza en faydalı yolu göstermek gibi esasları ihtiva etmektedir.

Programda değişiklik :

1948 İlkokullar programının değişen ve gelişen dünya ve memleket problemlerine cevap verecek bir durumda olmadığı kanısına varmıştık

a) Programın muhteva kısmında birinci devrede mahallilik prensibine yer verdiği halde ikinci devrede yeteri kadar verilmediği.

b) Birinci ve bilhassa ikinci devrede ders konuları arasında bir bağlantının olmayışı ve tatbikatta bu bağlantının kurulmasında güçlükle karşılaşıldığı,

c) Ünitelerin ve ayrılan konuların çokluğu dolayısiyle bilhassa ikinci devrede derinliğine bir çalışmanın mümkün olmayışı veya tatmin edici bir netice vermeyişi,

d) Derslerin çeşidi ve mahiyeti bakımından üçüncü sınıf ile dördüncü sınıf arasındaki farklı durumun meydana getirdiği inti-

baksızlığın giderilemediği,

e) Bütün konuların detaylanmasında bilgiye çok yer verilmesi ve elastikiyetin sağlanmayışı sebebiyle muhteva üzerinde fazla çalışmak mecburiyeti hasıl oldu,

a) Müfredattaki ders konularının birbirleriyle münasebeti olanlarını bir araya toplıyarak büyük üniteler teşkil edildi. Mahalli ünitelere daha çok yer verildi.

b) Üniteler ve konular arasında imkân nisbetinde bağlantı kuruldu.

c) Ders çeşitleri azaltıdı. 12 ders :

1 - Toplum ve Ülke incelemeleri,
2 - Tabiat ve Fen,
3 - Matematik,
4 - Türkçe ve ifade dersleri diye dört grupta toplandı,

Bazı konulara temasla geçildi. Bazı hayati konular derinliğine işlendi. Bütün çalışmalarımız çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına, mahallin özelliklerine, aktüalitelere göre ayarlandı.

Okulumuzda takip edilen proje sistemidir. Bünyemize uygun bir şekilde uygulanmaktadır. Öğretmen öğrenci, programın dar çerçevesi içinde kalmıyacak ihtiyaç ve isteğe göre elastiki bir program uygulanmaktadır.


Öğrenciler Atölyede çalışıyorlar

Okulumuzun çalışmalarına hakim olan prensiplerimiz, sosyalleşme hayatilik, süreklilik, bütünlük iş ve aktüalitelik prensipleridir. Bu prensipleri tahakkuk ettirebilmek için okulun bünyesinde bazı teşkilâtlanmalara ihtiyaç hissedilmiş meselâ Okul Başkanlığı, sabah konuşmaları, haftalık toplantılar, disiplin teşkilâtı vebazı özel cemiyetlerle her çeşit ihtiyaca cevap verecek bir çalışma ve teşkilâtlanmağa gidilmiştir.

Çocuklarımız, sınıflarında okulun her çeşit işinde söz sahibidir. Bir haksızlık karşısında savunduğu gibi fikrini söylemekte serbesttir.

Programını kendisi yapan, öğrenmek istediklerini söyliyen, kitap karıştırarak bir öğretmen gibi hazırlığını sınıfa sunabilen çocuklarımızda şahsiyet teşekkül etmektedir.

Okulumuzda iş prensibi hakimdir. Kafa ve elin birlikte işlemesi ile öğrenmenin en doğru yolunu seçmiş olduğumuza inanıyoruz. Bunun neticesi olarak okulumuzda, her yıl eğitim ve öğretimle ilgili sergiler açılmaktadır.

Bu sergilerden, Sivas'ta, Samsun'da ve yedinci Millî Eğitim Şurası

Devamı Sa. 12 de

1750 - 1800 Arasında Bolu'nun Sosyal durumuna kısa bir bakış

Yücel Özkaya

Bolu, Osmanlı yönetiminde, Anadolu eyaletinin yedinci livası (sancağı) dır Anadolu eyaleti şu sancaklardan meydana gelir: 1 - Kütahya sancağı (eyalet merkezi yahut Paşa sancağı) 2 - Saruhan 3 - Aydın 4 - Hüdavendiğar 5 - Kastomonu 6 - Menteşe 7 - Bolu 8 - Ankara 6 - Karahisar-ı Sahip 10 - Teke Eli 11 - Çankırı 12 - Sultanönü 13 - Karasi.

Bu Sancakların sancakbeyleri törenlerde, harplerde bu sıraya göre işlem görürlerdi. Bölgelerin adları, aralarındaki bağıntılar dolayısiyle ilerdeki yazılarda da geçecektir.

Geçen yazımda, Bolu'daki isyanlardan bahisle, Köroğlu isyanına değinmiş ve 18 inci asrın sonlarına doğru, bazı küçük isyanların olduğunu yazmıştım. [1]

Konum olan, yukarıda belirttiğim devreye girebilmem için, önceki asırlara bir göz atmak gereklidir. Çünki, 18 inci asrın, 17 inci ve 16 ıncı asırla sıkı bir bağıntısı vardır.

Köroğlu isyanından önce, suhte (Medreseli) adını almış olan isyanlar, Bolu'da dahil olmak üzere, özellikle Orta Anadolu'yu darmadağınık bir durumda bırakmıştı. [2] Medreseli isyanları Güney, Güney - Doğu, Kuzey Anadolu ve diğer bölgelerde de yayılmış ise de Genel merkezleri Orta Anadolu idi. Gerek bu isyanlar, gerekse Celâlî isyanları (Bolu'da Köroğlu adı ile olan), bütün Anadolu'da olduğu gibi, Bolu'da da sosyal düzeni bozmuş, bundan sonra olacak isyanlara yer hazırlamış idiler.

III. Murad zamanında bozulmaya başlayan düzen ve disiplin sonucunda, Dirlik sahipleri İstanbul'da oturup; topraklarını yardımcı ları aracılığı ile yönetmeye başladılar. Tarihin hiçbir devrinde, Osmanlı İmpratorluğundan gerekli ilgiyi göremeyen Anadolu halkı, karşısında Hükûmet yerine Dirlik sahiplerini, mültezimleri, halkı soymak için Anadolu'ya gelen, çoğu Türk olmayan Sancak yöneticileri ile karşı karşıya kaldılar. Hükûmet, vergi, toplamak ve asker istemek sıralarında, Anadolu'yu hatırlıyor, mültezim adını alan memurların halkı soyuşuna seyirci kalıyordu. Bundan dolayı, bu gibi işlemleri bahane ederek ayaklananlar olursa, halk onları desteklemekte bir kusur görmüyor ve bunlar zenginliklikleri dolayısiyle ya kuvvet, yahut para ile yavaş yavaş bazı köyleri ellerine geçirmeye başlıyorlardı.

18 inci asrın sonlarına kadar, diğer yerlere göre, Bolu'da, toprak bütünlüğü bozulmuş sayılmaz. Bundan bir asra yakın bir süre karışıklıkların, bu ilde görülmeyişinin etkisi büyüktür.

(1) — Bolu'da iç isyanlar (1595 - 1850) ve Ayanlar ile Hükûmet arasındaki ilgi hakkında bazı düşünceler. Çele Dergisi Sayı 1.

(2) — Pro. Dr. Mustafa Akdağ - Büyük Çelâli karşılıkları, 1963

Merkezi bütünlüğün sarsılması sonucunda, 18. asrın ortalarından itibaren, Anadolu halkı hemen bütün sancak, kaza, köylerinde «âyân» ismini verdiğimiz kişilere sığınmağa başladılar. 18 inci asırda Anadolu'nun her yerinde görülen «âyân rejimine», Bolu'da, 19 uncu asrın başlarında rastlıyabiliyoruz. Bolu'da, âyânlık rejiminden önce, özellikle sahil kasabalarında görülen derebeyler ve bazı küçük eşkiya topluluklarına rastlayabiliyoruz. Bu iki rejim, Anadolu'nun diğer bölgelerine göre Doğu Anadolu'da daha az olarak yayılmıştı.

Bolu'da 1188 (1773) yılında, serdengeçti ağalarından ve eşkiyadan olan, her türlü kötülüğe kolaylıkla meyleden ve sefere gitmemek için hükûmete kafa tutan, birinci bölük kethüdası ile yirmi altıncı bölükten Karavelioğlu Halil'in ayaklanmalarını görüyoruz. [1] Esasen taraftarları az olan bu kişilerin isyanları, Hükûmet tarafından çabucak bastırılmıştır.

Diğer sancaklara göre, sahil kasabaları daha fazla olan Bolu'da, derebeylik rejimi daha yaygın bir durumda bulunuyordu. Özellikle, Merkez'in Anadolu yönetimini kaybettiği bir devir olan 18. asrın son bölümünde, derebeyler sahil bölgelerini ellerine geçirmiş durumdaydılar.

1 inci Abdühamit'in, Kocaeli mutasarrıfı mirmiran Osman Paşa'ya yazdığı bir hükümde, Bolu sancağına bağlı Hisar Önü, Çarşamba, Benderekli kazalarında, derebeyliği iddiası ile türeyen eşkiyanın, hangi kazaya gelirse gelsin tutularak, zabıtaya teslim edilmesi ve pazarda bile tozluk yahut silâh ile kimsenin gezdirilmemesi isteniyor. 1195 (1780). [2]

Hisarönü Kadısının ilâmında ise, Bolu sancağına bağlı Çarşamba kazası sahilinde, derebeylerin şiddetlerini arttırdıkları, buna karşı tedbirler alınması, derebeylerin ortadan kaldırılması ve Kocaeli mutasarrıfı Osman Paşaya «Cerime» adı ile beşbuçuk kese akçe göndereceklerinden bahsediliyor. 1196 (1781) [3]

16. asrın son bölümü ve 19. asrın ilk sıralarına kadar sürmüş olan bu isyanlar, Bolu'da 16. asır tahrir defterlerinde görülen bir sürü köyün, 19. asra gelinceye kadar ortadan kalkmasına sebep olmuştu. Bu köyler ya eşkiyaların buraları yakmaları ile yahut da köy halkının toplu halde göçleri ile ortadan kalkmışlardır. Çoğu kere, Bolu iline bağlı köylerden şehrin içine göçler olduğu gibi, sürekli olarak İstanbul içlerine de göçler olmuştur. Bu göçler daha önceki asırlara göre kıyaslanmayacak şekilde fazladır. Arşiv vesikalarında görülen, III. Mustafa, I. Abdülhamit, III. Selim tarafından sancak beylerine gönderilen fermanlar göçlerin durmasına hiçbir fayda sağlamamışlardır. Bu göçler Anadolu'nun diğer sancaklarında olduğu gibi, Bolu sancağında da nüfusun azalmasına, iktisâdî güçün azalıp, toprakların boş kalmasına sebep olmuşlardır.

(1) — Cevdet Tasnifi - Askeriye Deferi - Sıra No. 9959 - 27 M. 1188.

(2) — Cevdet Tasnif - Dahiliye Defteri - Sıra No. L. 12210 - 7 1195. İlâm.

(3) — Çevdet Tasnifi - Dahiliye Defteri, Sıra No. 12141 - 4. Ç?; 1196, 1. Hüküm.

Anne Sevgisi

(Anneler günü münasebetile)

Hatice Arıkan

Memleketimizde de 1957 den bu yana yılın Mayıs ayında ikinci pazar gününe rastlayan gün Anneler günüdür. Bir çok teşekküllerin hazırladıkları törenlerde annelere lâyık oldukları önemler belirtilir, hediyeler verilir. Kısacası evlât - ana yekleşir, ruhen süsleme hakkı aydınlanır.

Bu münasebetle genç kuşaklarımızın meydana getirmiş oldukları bu dergide bizim de bir iki noktacığımızın bulunmasını arzulamalarını memnuniyetle karşıladım. Bir anne olarak neler neler geçmez ki içimizden siz aydınlarımıza duyurmak mümkün olsun.

Bir annenin, küçük yaşından büyüyene kadar dökmüş olduğu emeklerini hesabını yapacak değilim. Onun vazifesidir. Bilir ve severek yapar. Evlâdı için titreyen kalp ondadır, acıma ondadır, koruma ondadır. Beklediği tek şey sevgidir, anne sevgisi. İşte, evlâtlarımızdan biz bunu bekliyor ve istiyoruz. Bizim gözlerimizin onların üzerinde bir gölge gibi dolaşırken, o gözlerin neler düşünüp ve neler dilediklerini hissetmelerini istiyoruz. Körü körüne evetlerini değil, lâyık olduğumuz evetlerini istiyoruz. Evlâtlarımızın titiz hayırlarının sindirimi bize çok ama pek zor gelir. Sindiririz, hoş görürüz fakat yağmur getiren o bulutlar bizi kısa zamanda yeşermeden çürütür.

Kalkan kaşların arasında bize bir hoş bakan evlatları değil sevgili aydınlarım, sevdiğimiz gibi sevilmek ve sayılmak istiyoruz. Hakkımız değil mi? Bu mutlu gün kutlu olsun.

Bolu Sakarya İlkokulu Deneme çalışmaları

9 uncu sayfadan kalan

dolayısile Gazi Terbiye Enstitüsünde açtığımız sergilerdir.

İşlerimiz, mahalli ham maddelerden olup talaş, ağaç kabukları, çam kozalakları, boya yaptığımız otlar, fıstık, fındık gibi maddelerden faydalanılarak yapılmaktadır.

Ders aracı bizim tarafımızdan yapıldığı nisbette kıymet kazanır.

Nasıl çalıştığımızı izah etmek çok uzun kaçacağını düşünmekteyim. Arzu edilirse izahını ikinci bir yazı ile yapmağa çalışırım.

AŞK TOTOSU

Kalbimdeki kolonların hepsini sana banko oynamıştım
Sen her yönüyle tahmini zor bir maçtın oysa
Herzamanki gibi matbaa harflerile yazmıştım adımı
Hani sürpriz olmayacaktı bizim maçta?
Ah . yine yatırdın takımı!..

Turan Kalaycıoğlu

Bolu Yüksek Öğrenim Gençliğinin çözüm bekleyen önemli meseleleri

3 üncü sayfadan kalan

onun önünde yükselir. Kahvehaneye önce ısınmak, sıcak bir çay içip, gevrek bir simit yemek için gidilir. Sonunda burası öğrencinin meskeni olur çıkar.

Üniversite ağır bir tahsil kademesidir. Başarılması düzenli çalışmaya, sıhhatli olmaya bağlıdır. (Can boğazdan gelir) sözü bir gerçeği ifade eder. Enerji gıda ile sağlanır. Bolu iktisaden zayıf insanlar diyarıdır. Çocuklarımızın yüzde sekseni orta halli ailelere mensuptur. Belli bir parayı bilinen bir çevrede, gerçek ihtiyaçlara göre ayarlıyarak; belirli bir zaman aralığına eşit şekilde bölme tecrübesine sahip değildir. Esasen her ay muayyen bir para kendisine çoğu zaman gönderilememektedir. Hiçbir şehrimizde ucuz öğrenci lokantaları yoktur. Üniversite kantinlerinin cevap verebildikleri ihtiyaç mahduttur. Saatlerce kuyrukta beklemek için harcanan güç, israf olunan zaman, bir kaşık sıcak çorbanın vereceği enerjinin bedeli değildir. Sandviç ve ayran ile geçiştirilmiş ayların acısı ve izleri bilhassa imtihan günlerinde kendini belli eder.

Üniversite kayıt ve imtihan harçları, yüzde beşyüz oranında arttırılmıştır. Ders kitaplarının en alçak gönüllüsünün fiatı 20 - 30 lira civarında dolaşmaktadır.

Oturulan yer ile Üniversite, Üniversite ile çalışma yeri arasındaki mesafeyi, otobüs parasından tasarruf amacı ile, yaya yürüyen, yorgun öğrencimizin derste uyuklamasını tabiî karşılamalıyız.

Onların içine dönük, sosyal intibak gücünden mahrum olmalarının önlenmesi mutlaka lâzımdır. Bu ruh halinin basit sebepleri vardır. Tiyatro şehrinde, tiyatro zevkini geliştirme imkânından yoksun kalmanın acısını hangimiz düşünebilmişizdir. Öğrenci çayına bir kız arkadaşı ile gidememenin kavurucu rüzgârını kaçımız ruhumuzda duymuşuzdur.

Başındanberi çizmeye çalıştığım bu tablo ile bütün Bolu'luları yarınımızın ümidi, Bolu Yüksek Öğrenim gençliğinin meselelerine eğilmeye, onların çözümü için hissesine düşeni yapmaya çağırıyorum. İnanıyorum ki, kendilerine öğretmenleri olarak bir nebze hizmet ettiğim bu gençler, her türlü müzaharete lâyıktırlar. Bu konuda neleri, nasıl yapabiliriz? sorularını bir başka yazımla cevaplandırmaya çalışacağım.

Bolu'dan Yetişenler (2)

Mehmet Yaman

BOLU'LU HANİF

1923 de Bolu'da Maarif Müdürü bulunduğum sırada, Bolu'da değerli tarih bilginlerinden Zekai Konrapa ile bir (Bolu Tarihi) yazmıya yeltenmiş ve uzun müzakerelerden sonra (Salname) şeklinde mütevazi bir eser yazmıya karar vermiştik.

Tarih kısmını Zekâi'nin yazdığı bu büyük kıtadaki eserde, benim Bolu Vilâyetinde yetişen âlim, şair ve meşhur kimselere dair yazdıklarım pek az yer tutar. Bu eserde Bolu'lu Hanif'ten de bahsetmiştim.

Şimdi hafızamı yoklayınca, Bolu'ya dair vesikaya dayanmayan bilgileri hep rahmetli Süreyya Efendiden aldığımızı hatırlarım. Süreyya efendi o zaman yetmişlik bir pir idi. Yüz binde bir insana nasip olan bir hafızası vardı. Hayatında gördüğü, duyduğu vakaları sıhhatle naklederdi. Ona, (Bolu'nun canlı Tarihi) adını vermekle hata etmemiştik. İşte bu zat bize Bolu'lu iki Hanif tanıtmış, hatta (Büyük Hanif) dediği zatın bir iki parça şiirini babası Sipgatullah efendinin kütüphanesindeki bir mecmuadan istinsaha müsaade etmişti.

Süreyya Efendiye göre, Büyük Hanif Bolu'lu şair, âlimdir. Şer'i Mahkemesi Başkâtibi iken o zaman (Kör Müftü) diye anılan şahsın melaneti necesi Soku köyünde boğdurulmuştu.

Bir kaç yıl önce Zekâi Konrapa Ankara'ya gelmiş, hediye olarak da Hanif'in torunu Bay Suphi'den aldığı birinci Hanif Divanı'nı vermişti. Divan'ın bir kazaya uğramaması için Bolu'lu tarihçi gençlerden Zuhuri Danışman'a vermiş, bir suretinin çıkarılarak, bana verilmesini rica etmiştim. Sevgili dostum ricamı ve o günkü vaadini hala yerine getirmediler. Ben divanı verdiğime değil, istinsah etmediğime müteessirim.

Bu divan'ın kabında Hanif'in yazısiyle « Bu divan natamam ve berru sekamettir. Bundan başka bir divan-ı cedid tertip olunmuştur. » sözleri yazılıdır.

Eserde, 80 kadar gazel, uzun bir hicviye vardır. Mahlas olarak Hanif ve :

Desem câna eder kâtib-i Hanif'i vaslın istirca,
Süzer nâz ile çeşm-i mestini lâ-ü kalem bilmez.

beytinde olduğu gibi ara sıra (Hanif) i de telhis etmiştir.

Devamı Sa. 16 da

Abant'lım

Çözülmez bir büyü idin gözlerimde
Venedik akşamlarını serinleten mavi
Yeşile soyunmuş ağaçlarda nem
Dolun - aşk gecemizi unuttun mu bilmem?
Rıhtımlar boyu gondolla taşımıştım seni
Yağmurlar içime bunca yağmasa
Bende belki unutabilirdim gözlerini

Seninle bir Venedikteyiz şimdi
Bu hangi Venedik öyküsü uzun
Cemrelerin ilk sıcaklığını duyar gibiyim
Seni şimdi her mısrada yaşar gibiyim
Sen hâlâ gençsin, güzelsin, tazesin
Hâlâ o gün batımları Venediktesin.
Telli duvaklı gelinsin, saadet katığın
Ve sana en güzel düğünü ben yapıyorum
Dolun aşk gecemizde, unutamadığım.

Çözülmez bir büyü gibisin yine gözlerimde
Seninle bir Boludayız şimdi
Bu hangi Bolu öyküsü uzun
Etrafı çeviren soğuk beyazlığı atıyorum
Denizlere çevirdim bütün sokakları
İçinde kalmasın gençlik hevesleri
Bu gemiler de seni getirmek içindi
Biliyordum bir gün döneceğini geri.

Gayrı bütün yalnızlığıma elveda
Venedik, Bolu öyküleri söylemiyeceğim
Gayrı uzak uzak seslenmiyeceğim sana
. . . . Seninle bir Abant'tayız şimdi.
Bu hangi Abant öyküsü uzun
Masamda mezem, kadehimde şarabımsın
Alabalığım, her şeyim, sen benim kadınımsın
Bu göl senin gölün, ormanlarsa vatanın
Rüzgâr senin havan, nülüferler duvağın
Esmerim, güzelim, sıcacık kanlım
Hakiki aşkı sende buldum Abant'lım

Nurşen Özturçalı
1962
Kayseri

Bolu'nun Gelişme İmkânları

5 inci sayfadan kalan

lerinin belli başlı büyük şehirlerde kurulmalarının mahzur ve problemleri nazarı dikkate alınacak olursa, bunlardan bir kısmının Bolu'da kurulmaları her iki sektöre, bilhassa Bolu'ya büyük faydalar sağlayacak bir durum arzetmektedir. Bu bakımlardan beş yıllık kalkınma plânının Bolu'ya olumlu etkiler yapacağına inanmaktayız. Plân gereğince sadece 1963 yılında Bolu'ya 35 milyon liralık yatırım yapılacağını, bunun büyük kısmının sulama işleri ile ağaçlandırmaya tahsis edildiğini memnunlukla belirtmek isteriz.

Büyük şehirlerin - artmıyan iş güçlerine rağmen - kır nüfusunun bir kısmını çekmesiyle ne köyler ne kasabalar ne de Bolu kalkınabilir. Bu durumun devamı halinde büyük şehirlerimizde gecekondu yoğunluğunun çoğalmasından başka, ekonomik faydalar sağlayacağına inanmamaktayız. Mevsimlik, muvakkat, bilhassa devamlı iş sahalarınının, imkânlarının Bolu ve İlçelerinde tesisi gerekmektedir.

Dava sadece bir ilimizin, Bolu'nun kalkınması değildir. Ülkemimizin imkânlar bakımından çok kıymetli varlıklarına sahip olan bu İlinin gelişmesini sağlıyarak memleket kalkınmasındaki etki ve payının arttırılması davasıdır.

Bolu'dan Yetişenler

14 üncü sayfadan kalan

Hicviye : Terkib-i bent tarzındadır. Bolu kadısı'nın naibi olan Halep'li Mehmet Çelebi hakkındadır. Bir Türk'ün Türk olmayan biri hakkındaki nefretini ifade etmesi itibariyle dikkate değer. Şair hasmının zayıf ahlâklı, namus telâkkisi noksan, hırsız, cimrî ve çok cahil olduğunu tasvir hususunda cidden muvaffak olmuştur. Şair Nef'i ve heccav Eşref görselerdi muhakkak beğenilirdi.

Bu hiciv Hanif'in atak, geçimsiz ve ilmine mağrur olduğuna en büyük tanıktır. Kör Müftü'nün böyle bir hiciv vesilesi ile hayatına kastettiğine ihtimal verilebilir.

Hanif'in ikinci divanı meydanda yoktur, Hanif'in vaktiyle eline geçen bazı şiirleri, hele kızına yazdığı mersiye birinci divanda yoktur. O halde, Hanif'in ikinci divanında bulunması icabeder.

Divan kabının mühüründe (Abdühır Mehmet Hanif 1213) yazılıdır. Bu mühür de hakkâk Rahmi tarafından yazılmış bir sanat eseridir. Divanın kabında «« Divan-ı Elhaç Mehmet Hanif Ketebe-i Mahkeme-i Boli yevmeizin »» yazılıdır.

Not : Bu notlar, Bolu'da Milli Eğitim Müdürlüğü yapmış olanı Çankırı Mebusu Talat Onay'ın 1944 de bana yazdığı mektuplardan çıkarılmıştır.

GEÇEN AYIN OLAYLARI ve HABERLERİ

Erkek İlköğretmen Okulu ile Kız İlköğretmen Okulu arasında yapılan "Genel Kültür ve Başarıda çalışma müessirdir - zekâ müessirdir,, konulu münazarayı, çalışma müessirdir tezini savunan Erkek ilköğretmen okulu kazanmıştır.

◆

Amerika Öğretici Filmler Heyeti ve Millî Eğitim Bakanlığındaki bu işle ilgili kişiler, evvelce hazırlanan senaryoyu filme almak üzere, Sakarya Deneme Okuluna geldiler Örnek bir okulun çalışmalarını gösteren bu film diğer illerde de gösterilecektir.

◆

Değerli sanatçılarımızdan MUHSİN ERTUĞRUL' un çalışması ile "Uluslararası Tiyatro Enstitüsü,, Abantda bir "Açık Hava Tiyatrosu kurulmasına karar verdi,,

◆

Şehrimizde bir Ticaret Lisesinin açılması için teşebbüse geçildi,

◆

Ankara Devlet Konservatuvarı "tatbikat sahnesi öğrencileri, Türk Kültür Dernekleri - Bolu Şubesinin davetlisi olarak geldi ve "Kırık Testi,, oyununu başarı ile oynadı.